

Mateusz KOLASZYŃSKI

Uniwersytet Jagielloński

mateusz.kolaszynski@uj.edu.pl

**BEATA MOLO, *POLITYKA BEZPIECZEŃSTWA
ENERGETYCZNEGO NIEMIEC W XXI WIEKU***

Oficyna Wydawnicza AFM, Kraków 2013, 330 s.

Z uznaniem należy przyjąć monografię Beaty Molo, której celem jest ukazanie procesu kształtowania i realizacji polityki bezpieczeństwa energetycznego Republiki Federalnej Niemiec. O atrakcyjności tego zagadnienia przesądza nie tylko aktualność problemu zaopatrzenia państw w surowce energetyczne, w ostatnich latach żywo dyskutowanego wśród badaczy i publicystów, równie istotne jest to, że rozważania dotyczą jednego z krajów sąsiadujących z Polską, mającego duży wpływ na kształtowanie polityki energetyczno-klimatycznej Unii Europejskiej.

Problematyka polityki bezpieczeństwa energetycznego Niemiec w XXI w. i szerzej Unii Europejskiej stanowi przedmiot dociekań naukowców reprezentujących różne dziedziny wiedzy, a same rozważania w tym zakresie są już daleko posunięte. Krajową literaturę przedmiotu wydatnie wzbogaciły prace badaczy skupionych w ośrodku warszawskim (Ośrodek Studiów Wschodnich, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Centrum Stosunków Międzynarodowych), poznańskim (Instytut Zachodni) oraz krakowskim środowisku naukowym skupionym wokół profesora Erharda Cziomera – wybitnego współczesnego znawcy problematyki niemieckiej.

Od dłuższego już czasu silną podporą dociekań naukowych nad polityką bezpieczeństwa energetycznego Niemiec są badania dr Beaty Molo – absolwentki Uniwersytetu Jagiellońskiego, obecnie adiunkt w Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego na Wydziale Prawa, Administracji i Stosunków Międzynarodowych. Ukoronowanie jej dociekań w tej materii stanowi właśnie monografia *Polityka bezpieczeństwa energetycznego Niemiec w XXI wieku*.

Autorka precyzuje zakres rozważań opracowania, nakreślając we wstępie cztery pytania badawcze. Pierwsze odnosi się do podstawowych uwarunkowań polityki bezpieczeństwa energetycznego Niemiec, zrekonstruowania ram instytucjonalnych tej poli-

tyki, a także zidentyfikowania podmiotów decyzyjnych mających największy wpływ na jej kształtowanie. Drugie pytanie wiąże się z efektywnością działań Niemiec w przecięciu obecnym i prognozowanych problemów związanych z zaopatrzeniem energetycznym. Ponadto autorka stara się rozpoznać *główne problemy i wyzwania realizacji strategii energetycznej Niemiec*, skupiając się również na polityce zagranicznej Niemiec w kontekście globalnych i regionalnych wyzwań dla bezpieczeństwa energetycznego tego kraju (s. 14-15).

We wstępie wyraźnie określono cezury czasowe prowadzonych rozważań (s. 14). Ich początek, wyznaczony na 1998 r., wiąże się z przejściem władzy przez koalicję SPD i Sojusz 90/Zieloni (pierwszy rząd Gerharda Schrödera), co stanowiło jeden z punktów zwrotnych w polityce bezpieczeństwa energetycznego Niemiec. Z kolei cezurę końcową wyznacza zakończenie badań w październiku 2012 r. Z uwagi na ograniczenie rozważań do stosunkowo krótkiego okresu, zamykającego się zasadniczo w pierwszej dekadzie XXI w., można wysunąć pewne zastrzeżenia odnośnie do nieprecyzyjności tytułu opracowania.

Struktura pracy charakteryzuje się dużą przejrzystością. Monografia została podzielona na cztery rozdziały wyodrębnione na podstawie kryterium rzeczowego. Poza tym integralną część opracowania stanowią: wykaz skrótów, wstęp, wnioski końcowe, bibliografia, indeks nazwisk, wykaz tabel, schematów i wykresów oraz streszczenie w języku niemieckim.

Monografię przygotowano na podstawie materiałów źródłowych i literatury przedmiotu. Autorka korzystała z prasy niemieckiej i licznych źródeł internetowych. Na uwagę zasługuje przede wszystkim obszerna i różnorodna baza źródłowa, na którą składają się, poza aktami normatywnymi, imponująca liczba dokumentów instytucji Unii Europejskiej, dokumentów państwowych organów federalnych oraz raportów i opracowań studyjnych ośrodków badawczych. Tę kategorię źródeł uzupełniają ponadto stenogramy z konferencji prasowych i przemówień polityków, programy partii politycznych czy też umowy koalicyjne. Wśród pozycji zawartych w literaturze przedmiotu dominują z oczywistych względów opracowania niemieckojęzyczne. W bibliografii nie zabrakło też prac rodzimych badaczy.

Pierwszy rozdział monografii, zatytułowany *Bezpieczeństwo energetyczne jako przedmiot badań naukowych*, ma charakter konceptualny i stanowi wprowadzenie do dalszych dociekań. Zaprezentowano w nim podstawowe terminy, takie jak „energia”, „polityka energetyczna”, „bezpieczeństwo” czy „polityka bezpieczeństwa”. Pozwoliło to następnie na zwrócenie uwagi na problemy, jakie rodzi próba zdefiniowania zagadnień związanych z polityką bezpieczeństwa energetycznego oraz dokonanie typologii tego zagadnienia. Dalej omówione zostały najważniejsze wyzwania i zagrożenia dla bezpieczeństwa energetycznego oraz główne tendencje i kierunki badań nad bezpieczeństwem energetycznym prowadzonych w Republice Federalnej Niemiec.

W rozdziale drugim skupiono się na omówieniu uwarunkowań i założeń polityki bezpieczeństwa energetycznego Niemiec. W pierwszej kolejności przedstawiona została wnikliwa charakterystyka zasobów energetycznych, bilansu energetycznego oraz stanu infrastruktury energetycznej Republiki Federalnej Niemiec. Ogrom prezentowa-

nych danych statystycznych ujęto w szeregu czytelnych tabel i wykresów, dzięki czemu wywód staje się bardziej klarowny. Następnie przeprowadzona została ocena czynników mających wpływ na bezpieczeństwo energetyczne Niemiec oraz założenia i cele polityki energetycznej tego państwa. W końcowej części tego rozdziału dokonano periodyzacji polityki energetycznej Republiki Federalnej Niemiec (s. 102-105). Autorka wyodrębniła sześć faz tej polityki (odpowiednio przypadających na lata: 1948-1958; 1959-1968; 1969-1974; 1975-1982; 1983-1989; 1990-1998).

W rozdziale trzecim, zatytułowanym *Kreowanie i realizacja polityki bezpieczeństwa energetycznego Niemiec*, przedstawiono najważniejsze aspekty strategii energetycznej Niemiec. Ta część rozważań rozpoczyna się od przedstawienia instytucji kształtujących politykę bezpieczeństwa energetycznego RFN. Autorka z dużą starannością przedstawia struktury organizacyjne ministerstw i podległych im urzędów zajmujących się kwestiami bezpieczeństwa energetycznego, m.in. Federalne Ministerstwo Gospodarki i Technologii, Federalne Ministerstwo Środowiska, Ochrony Przyrody i Bezpieczeństwa Reaktorów.

Ostatni rozdział pracy dotyczy międzynarodowego wymiaru polityki bezpieczeństwa energetycznego Niemiec. W pierwszej kolejności omówiono zaangażowanie Niemiec w rozwiązywanie problemów międzynarodowej polityki energetycznej w ramach G8. W tym kontekście uwaga autorki skupiła się przede wszystkim na procesie negocjacji porozumienia mającego zastąpić protokół z Kioto. Następnie z dużą kompetencją został przedstawiony wpływ tego państwa na kształtowanie polityki energetycznej Unii Europejskiej. W dalszej części skupiono się na stosunkach bilateralnych, przede wszystkim na miejscu, jakie w polityce bezpieczeństwa energetycznego Niemiec zajmuje Federacja Rosyjska. Zwięźczenie rozdziału stanowi niezwykle interesujące przedstawienie problematyki implikacji niemieckiej polityki bezpieczeństwa energetycznego dla Polski, obejmujące także wskazanie różnic między polską a niemiecką strategią odnośnie do roli Rosji w zapewnieniu bezpieczeństwa zaopatrzenia w surowce energetyczne (s. 263). Rozważania zamyka piętnaście wniosków końcowych, które stanowią syntetyczne odpowiedzi na postawione we wstępie i szeroko omówione w poszczególnych rozdziałach pytania badawcze.

Wśród wielu zalet opracowania można wskazać na dokonaną w rozdziale pierwszym konceptualizację problematyki polityki bezpieczeństwa energetycznego. Autorka rozpoczyna dociekania od przedstawienia szerokiej gamy ujęć rodzimych badaczy, po czym skupia się na ustaleniach poczynionych za granicą, głównie w Niemczech. W rozważaniach definicyjnych nie pomija też aktów normatywnych (s. 34). Słusznie zwraca uwagę na obecną tendencję do rozszerzenia pojęcia bezpieczeństwa narodowego daleko poza czynniki militarne. Nie pomija także subiektywnego wymiaru bezpieczeństwa (s. 27) związanego z poczuciem zagrożenia jednostek, niekoniecznie zbieżnego z obiektywnym poziomem bezpieczeństwa. Takie podejście jest istotne w badaniach z zakresu nauk politycznych, ponieważ wykorzystywanie strachu przed zagrożeniami, zarówno rzeczywistymi, jak i wyimaginowanymi, stanowi skuteczny instrument prowadzenia polityki.

Innym istotnym atutem pracy jest nieograniczenie przedmiotu badań jedynie do instytucji państwowych i wskazanie także na inne podmioty mające wpływ na polity-

kę bezpieczeństwa energetycznego Niemiec. Na uwagę zasługuje uwzględnienie różnorodnych grup nacisku, takich jak koncerny energetyczne, ale również organizacje ekologiczne czy środki masowego przekazu. Autorka nie pominęła także partii politycznych (s. 131-132). W rezultacie otrzymujemy przeprowadzoną z dużą kompetencją i wnikliwością analizę procesu decyzyjnego składającego się na realizację niemieckiej polityki bezpieczeństwa energetycznego.

Wydaje się jednak, że prowadzone w pierwszej części rozdziału trzeciego szczegółowe rozważania dotyczące struktur poszczególnych ministerstw i urzędów mogłaby poprzedzić refleksja na temat pozycji ustrojowej kanclerza i ministrów federalnych. Autorka w tym względzie ogranicza się do stwierdzenia, że *kształtowanie i koordynacja polityki energetycznej na poziomie federacji należy do kompetencji rządu federalnego* (s. 115). Nie oznacza to jednak, że z perspektywy całości rozważań rola kanclerza i rządu federalnego jest deprecjonowana. Wręcz przeciwnie, dość wspomnieć, że w indeksie nazwisk najwięcej odniesień dotyczy obecnej kanclerz Niemiec. W tym kontekście zauważalny jest jedynie brak choćby krótkiej syntezy wprowadzającej w niemieckie realia ustrojowe. Taki zabieg wydaje się o tyle zasadny, że obowiązujące unormowania konstytucyjne wyraźnie eksponują stanowisko kanclerza jako szefa rządu i najważniejszego organu w sferze władzy wykonawczej.

Należy podkreślić, że recenzowana publikacja stanowi cenną inicjatywę wydawniczą. Jest to studium wartościowe, napisane w sposób wysoce kompetentny, z wyraźnie zarysowanymi tezami. Autorka przedstawia bardzo interesujący i aktualny problem badawczy, który rozwiązuje sukcesywnie podczas prowadzonych rozważań. Studium zostało oparte na bogatym materiale źródłowym i imponującej wiedzy o bezpieczeństwie energetycznym Republiki Federalnej Niemiec. Całości dopełnia czytelne osadzanie tej problematyki w realiach polityki wewnętrznej i międzynarodowej tego państwa.

Mgr Mateusz KOLASZYŃSKI – absolwent politologii, doktorant w Instytucie Nauk Politycznych i Stosunków Międzynarodowych UJ. Jego zainteresowania koncentrują się na instytucji bezpieczeństwa narodowego. W Katedrze Konstytucjonalizmu i Ustrojów Państwowych przygotowuje rozprawę doktorską na temat cywilnej i demokratycznej kontroli nad polskimi służbami specjalnymi.